

Kulturdepartementet

Remissvar över betänkandet Ett starkt judiskt liv i Sverige 2025–2034 (SOU 2024:3)

Ku2024/00162

Institutet för mänskliga rättigheter (institutet) yttrar sig över betänkandet **Ett starkt judiskt liv i Sverige 2025–2034 (SOU 2024:3)**. Yttrandet sker inom ramen för institutets uppgift att främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige, med utgångspunkt i våra grundlagar och för Sverige folkrättsligt bindande förpliktelser inom området mänskliga rättigheter. Institutet har även en särskild roll som oberoende nationell mekanism enligt artikel 33.2 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (funktionsrättskonventionen).

Sammanfattning

- Institutet ställer sig **generellt positiv** till utredningens förslag till en samlad strategi med syfte att säkra fortlevnad och utveckling av judiskt liv i Sverige, med utgångspunkt i Sveriges internationella åtaganden om skydd för nationella minoriteter och minoritetsspråk.
- Institutet tycker att utredningen har gjort ett bra arbete med att förhålla sig till nationella minoriteters rättigheter i sitt arbete men att vissa av Sveriges internationella åtaganden inte tydligt lyfts fram i konsekvensanalysen. Institutet **framhåller** att religionsfrihet och skyddet mot rasdiskriminering borde lyftas tydligare då det är av särskild relevans för utredningen, utöver rättigheterna för nationella minoriteter. Institutet **framhåller** också behovet av att en barnkonsekvensanalys görs av de delar av förslaget som berör barn och unga.

Institutet yttrar sig om vissa av förslagen inom den nationella strategin för judiskt liv:

- Institutet **tillstyrker** utredningens förslag om att polismyndigheten ska ges ett fortsatt uppdrag att bekämpa hatbrott mot judar och **framhåller** särskilt förslaget förenlighet med CERD-kommitténs slutgiltiga kommentarer till Sverige 2018.
- Institutet **framhåller** att det kan finnas skäl att **överväga behovet** av att se över huruvida tilläggen i skollagen från 2023 angående konfessionella inslag i friskolor helt tillgodoser Sveriges internationella åtaganden, med särskild fokus på nationella minoriteters rättigheter och religionsfrihet.
- Institutet **tillstyrker** förslaget att det i högre grad behöver beaktas att judiska barn har behov av ledighet från skolan på judiska helgdagar och **framhåller** förslaget förenlighet med konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, artikel 18. Institutet **framhåller** att skyddet gäller för alla grupper inom ett lands jurisdiktion.
- Institutet **framhåller** att det kan finnas skäl att överväga att på nytt se över lagstiftningen kring omskärelse av pojkar.
- Institutet **tillstyrker** utredningens förslag att göra justeringar i minoritetslagstiftningen i syfte att etablera en skyldighet för kommuner att beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet inom äldreomsorgen. Institutet **framhåller** samtidigt att staten redan har en befintlig skyldighet att tillgodose individens rätt till religionsfrihet samt att upprätthålla den kulturella identiteten under ålderdomen.
- Institutet **tillstyrker** förslagen som syftar till att stärka kunskap, utbildning och forskning i judiska studier och om judiskt liv och **framhåller** att det finns ett behov av att kunskapsfrämjande insatser också omfattar information om nationella minoriteters rättigheter.
- Institutet **tillstyrker** förslaget att medel ska allokeras i syfte att utbilda lärare i jiddisch och **framhåller** att en sådan insats bidrar till att genomföra Ramkonventionens rådgivande kommittés rekommendationer till Sverige.

Institutets synpunkter på utredningens förslag och bedömningar

1. Övergripande synpunkter

En strategi om judiskt liv behövs för att stärka den judiska minoritetens tillgång till sina rättigheter.

Institutet ställer sig **generellt positiv** till utredningens förslag till en samlad strategi med syfte att säkra fortlevnad och utveckling av judiskt liv i Sverige. Institutet anser att utredningen på ett genomgripande sätt kartlagt situationen för judar i Sverige idag. Utredningen visar på att gruppen möter allt från strukturella hinder som påverkar deras möjligheter att leva ett judiskt liv, till hat och hot mot organisationer och enskilda. Utredningen demonstrerar därmed tydligt behovet av ett mer strategiskt arbete för att förverkliga den judiska minoritetens rättigheter. Institutet vill i sammanhanget särskilt lyfta fram vikten av att utredningen inkluderat och lyssnat till organisationer liksom enskilda individer i sin utredning.

Sverige har sedan år 2000 fem nationella minoriteter; judar, romer, samer (som också är ett urfolk), sverigefinnar och tornedalingar i enlighet med Sveriges åtaganden enligt Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Undersökningar visar att den judiska minoriteten är den nationella minoritet i Sverige som får sämst tillgång till sina rättigheter eftersom kommuner och regioner i lägre utsträckning arbetar med gruppen än med andra.¹ Det har ännu inte etablerats något strategiskt arbete för att stärka den judiska nationella minoriteten i Sverige idag. Det finns inte heller några förvaltningsområden för jiddisch.²

¹ Länsstyrelsen Stockholm, rapport 2022:11, Nationella minoriteter och minoritetsspråk, Minoritetspolitikens utveckling år 2021; <https://catalog.lansstyrelsen.se/store/39/resource/135> s 10

² Förvaltningsområden finns för tre andra nationella minoritetsspråk (samiska, finska och meänkieli).

Vissa rättighetsfrågor är inte tillräckligt belysta

Institutet anser att vissa viktiga rättighetsfrågor inte fullt ut integrerats i utredningens analys och förslag och **framhåller** behovet av en bredare analys som inkluderar flera rättigheter som är av betydelse för utredningens förslag.

Utredningen har haft i uppdrag att i sitt arbete utgå från Sveriges internationella åtaganden om skydd för nationella minoriteter och minoritetsspråk, synliggöra eventuella skillnader för judiska kvinnor och män, flickor och pojkar och särskilt beakta EU:s strategi för att bekämpa antisemitism och främja judiskt liv (2021–2030). Utredningen hade också i uppdrag att i sin konsekvensbeskrivning beakta Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter, inklusive ett barnrättsperspektiv utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter.

Institutet konstaterar att utredarna i sitt arbete främst förhållit sig till de två Europarådskonventionerna, dels ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter (ramkonventionen), dels den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (språkstadgan).³ De nationella minoriteternas rättigheter är av stor betydelse för judar i Sverige. Institutet vill särskilt lyfta fram behovet av att också beakta barnkonventionen, konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och CERD. Institutet menar att en bredare analys utifrån mänskliga rättigheter ytterligare hade förstärkt underlaget och fördjupat förståelsen för behovet av den föreslagna strategin och många av de insatser som föreslås.

Behov av en tydligare barnkonsekvensanalys

Institutet vill **framhålla** vikten av att en barnkonsekvensanalys genomförs i relation till de förslag som berör barn. I uppdraget ingår att i konsekvensbeskrivningen beakta Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter samt ett barnrättsperspektiv utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter. Den 1 januari 2020 blev barnkonventionen svensk lag. Enligt artikel 3.1 i barnkonventionen "ska vid alla åtgärder som rör barn i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa". En bedömning av barnets bästa kan genomföras genom en barnkonsekvensanalys eller prövning av barnets bästa. Många förslag i utredningen berör barn på ett tydligt sätt; särskilt då ett av syftena med den föreslagna strategin är att överföra judisk kultur till den yngre generationen. Utredningen innehåller bland annat förslag som har att göra med antisemitism i skolan, manlig omskärelse, behov av ledighet på judiska helgdagar och om kunskapsöverföring till barn och unga.

³ Bilaga 2 sammanställer vissa av de rättighetsfrågor som är relevanta för arbetet med att ta fram en strategi för judiskt liv.

Behov av en tydligare analys utifrån religionsfriheten

Institutet vill **framhålla** vikten av att religionsfriheten beaktas i relation till de föreslagna strategiska insatserna.

Religionsfriheten är en mänsklig rättighet. Den återfinns i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, i konventionen om de medborgerliga och politiska rättigheterna, artikel 18, och i barnkonventionen, artikel 14. Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR), som gäller som svensk lag, innehåller i artikel 9 en motsvarande bestämmelse. Bestämmelser om grundläggande fri- och rättigheter finns i Regeringsformen, 2 kap, där det framgår att religionsfrihet innefattar en frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion.⁴ Religionsfriheten är en så kallad absolut opinionsfrihet, då det inte finns någon legitim möjlighet att begränsa religionsfriheten.

Institutet anser att några av de resonemang som förs i utredningen hade kunnat belysas ytterligare genom att kopplas inte bara till nationella minoriteters rättigheter utan också till religionsfrihet. En konsekvens av att utredningen inte tydligt lyfter fram religionsfrihet i sin analys är att den svenska religiösa judendomen ges ett relativt begränsat utrymme i utredningen, både vad avser kartläggningen och de förslag som läggs fram inom ramen för strategin. Det är därför inte helt tydligt hur utredningens förslag kommer att påverka de judar som är mer aktivt religiösa. Institutet anser också att utredningen genom att tydligare beakta religionsfriheten i sin analys och sina förslag hade kunnat bidra till att förtydliga rättigheter som religionsfriheten innebär även för andra religiösa grupper i Sverige.

Behov av en tydligare analys utifrån FNs konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering

Antisemitism är en väldigt central fråga i utredningen och lyfts fram som det tydligaste och mest akuta hotet mot judiskt liv i Sverige. Utredarna utgår i sitt resonemang i huvudsak från ramkonventionen. Institutet **framhåller** vikten av att också beakta konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (CERD), särskilt artikel 2 (d) och artikel 4. Institutet hänvisar särskilt till rekommendationerna till Sverige från CERD-kommittén från senaste granskningen 2018.⁵

⁴ Regeringsformen 2:1, 5 stycket

⁵ CERD/C/SWE/CO/22-23

Kopplingar till övrigt arbete med mänskliga rättigheter i Sverige hade kunnat förtydligas

Det är inte helt tydligt hur de förslag som läggs fram i remissen förhåller sig till andra pågående processer som är av relevans för genomförandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige. Institutet vill **framhålla** vikten av att staten säkerställer att olika processer och system som har att göra med mänskliga rättigheter, inklusive strategin för mänskliga rättigheter och den nationella handlingsplanen mot rasism och hatbrott,⁶ kompletterar den nationella minoritetspolitiken.⁷ Det är viktigt att arbetet med de rättigheter som nationella minoriteter har tydligt samverkar och förstärker annat arbete och befintliga strukturer som syftar till att säkerställa mänskliga rättigheter i Sverige.

2. Om den föreslagna strategin

Institutet förhåller sig **positivt** till den föreslagna strategin. Institutet har vissa synpunkter kopplade till några av de föreslagna insatserna.

5.2.2. Stärkt förmåga hos polisen att bekämpa hatbrott mot judar

Under målsättning 1 i den föreslagna strategin samlar utredarna förslag som har med antisemitism att göra. Bland annat föreslås att Polismyndigheten ska ges ett fortsatt uppdrag att utveckla och förbättra arbetet för att bekämpa hatbrott mot judar. Som bakgrund till förslaget säger man att Polismyndighetens förmåga att kunna identifiera och rätt hantera hatbrott mot judar behöver öka och att det behöver säkerställas att kunskapen finns i samtliga polisregioner, bland annat så att likvärdigheten kan garanteras.

Institutet **tillstyrker** detta förslag med hänvisning till CERD-kommitténs slutsatser till Sverige 2018, där CERD bland annat säger att Sverige behöver vidta nödvändiga åtgärder för att skydda utsatta grupper från rasistiska hatbrott och att rasistiska hatbrott effektivt måste identifieras, registreras och utredas och att frågan om underrapportering måste hanteras. Kommittén lyfter också upp problemet med bristande likvärdighet och säger att obligatorisk och fortlöpande utbildning om att förebygga hatbrott måste tillhandahållas, bland annat till polisen.⁸

⁶ Ett samlat grepp mot rasism och hatbrott. Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott 2016

⁷ Institutet för mänskliga rättigheter, 2023, Bullet list to the Advisory Committee on FCNM from Sweden's NHRI: updates, suggested questions to state actors.

⁸ CERD/C/SWE/CO/22-23

5.3.1 Skollagens definition av konfessionella inslag i utbildning bör ses över

Ett av utredningens förslag är att definitionen av konfessionella inslag i skollagen ses över i ljuset av den judiska minoritetens syn på vad som är kulturella och traditionella inslag och vad som tillhör den judiska religionen. Institutet **framhåller** att det kan finnas skäl att i sin helhet utvärdera tilläggen i skollagen från 2023 angående konfessionella inslag i friskolor för att bedöma huruvida Sveriges åtagande till fullo tillgodoses vad gäller nationella minoriteters rättigheter och religionsfriheten i Sverige, i full förenlighet med konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, art 18 och 27, barnkonventionen och EKMR.

Nya regler infördes 2023 för skolor med så kallad konfessionell inriktning. Dessa nya regler baserades på en utredning från 2019 (SOU 2019:64) som syftade till att undersöka om det fanns behov av att ändra bestämmelserna i skollagen (2010:800) om konfessionella inslag i utbildningen, samt om ett etableringsstopp för fristående skolor med konfessionell inriktning skulle kunna införas (U2022/01678). Flera remissinstanser var kritiska till de förslag som lades fram i förarbetena till de nya bestämmelserna om skolor med konfessionella inriktning. Judiska Centralrådet motsatte sig den föreslagna definitionen av konfessionella inslag⁹ och var mycket kritisk mot förslaget om etableringsstopp för fristående skolor med konfessionell inriktning då man menade att ett sådant skulle hota judiska förskolors och skolors fortsatta existens.¹⁰ Även Institutet avstyrkte förslaget om etableringsstopp med hänvisning till att förslaget innebar en generell och oproportionerlig inskränkning av rätten till utbildning och rätten till religionsfrihet.¹¹

Regeringen valde att inte gå vidare med förslaget om etableringsstopp men gick vidare med att införa förändringar i skollagen med inriktning på skolor och förskolor med så kallad konfessionell inriktning. Definitionen av begreppet ”konfessionella inslag” (1 kap. 3 § skollagen) har, enligt Judiska Centralrådet, ändrats på ett sätt som man menar tvingar dem att definiera verksamheten som konfessionell trots att detta inte överensstämmer med verksamheternas egentliga

⁹ Judiska Centralrådet, 2019, Yttrande av Judiska Centralrådet över SOU 2019:64 Nya regler för skolor med konfessionell inriktning;

<https://www.regeringen.se/contentassets/9573e77befde4546be486bdfd2cbaa02/judiska-centralradet.pdf>

¹⁰ Judiska Centralrådet, 2022, Yttrande av Judiska Centralrådet över Utbildningsdepartementets promemoria om etableringsstopp för fristående skolor och fristående fritidshem med konfessionell inriktning; <https://www.regeringen.se/contentassets/0480f2392503489a8febfcf5a2b6708f/judiska-centralradet.pdf>

¹¹ Institutet för mänskliga rättigheter, 2022, Remissvar Om etableringsstopp för fristående skolor och fristående fritidshem med konfessionell inriktning, Dnr 2.7.2 - 213/2022

innehåll, då den inte, av dem själva, uppfattas som konfessionell.¹² Det tidigare förslaget om etableringsstopp för konfessionella förskolor och skolor har väckt en oro hos den judiska minoriteten för att förslaget ska aktualiseras igen.¹³

Enligt FNs specialrapportör om religionsfrihet, som nyligen besökte Sverige, har nämnda förändringar i skollagen resulterat i oro hos religiösa samfund och en upplevelse av att känna sig utpekade som antidemokratiska, att de främjar extremism och är mindre benägna att tillhandahålla en trygg och positiv skolmiljö.¹⁴ Specialrapportören menar också att pluralism behöver välkomnas som något som bidrar till en trygg och positiv skolmiljö och att den styrka och de resurser som kan hämtas från mångfald måste värnas.¹⁵

Den senaste tidens utredningar och de förändringar som genomförts i skollagen tycks ha lett till att nationella och religiösa minoriteter känner sig begränsade och utpekade. Därför anser institutet att en utvärdering av ändringarna är lämplig.

5.3.3 Hänsyn till judiska helgdagar i skola och övrig utbildning

Utredningen menar att det i högre grad behöver beaktas att judiska barn har behov av ledighet från skolan på judiska helgdagar. Provet och nationella prov kan ibland sammanfalla med judiska helgdagar och skolor gör inte heller likvärdiga bedömningar när det gäller att få ledigt vid religiösa högtider.¹⁶

Institutet delar utredningens bedömning och **tillstyrker** förslaget med hänvisning till rätten till religionsfrihet, som omfattar möjligheten att iaktta religiösa helgdagar.¹⁷ Institutet **framhåller** att religionsfrihet gäller alla människor i Sverige, vilket innebär att andra religiösa grupper också har denna rättighet, även de som inte tillhör de nationella minoriteterna.

5.3.4 Möjligheten till brit milah

Utredningen föreslår att regeringen överväger åtgärder för att långsiktigt säkerställa möjligheten till brit milah (manlig omskärelse) i Sverige. Institutet **framhåller**, i enlighet med betänkandet Barnkonventionen och svensk rätt (SOU

¹² SOU 2024:3 s 129

¹³ SOU 2024:3 s 90

¹⁴ A/HRC/55/47/Add.2, Report of the Special Rapporteur on freedom of religion or belief, Nazila Ghanai, on her visit to Sweden, para 42-44.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ SOU 2024:3 s 83

¹⁷ CCPR General Comments No. 22: Article 18 (Freedom of Thought, Conscience or Religion) para 4

2020:63), att det kan finnas skäl att överväga att på nytt se över lagstiftningen kring omskärelse av pojkar.¹⁸ I betänkandet lyftes det fram att det gått lång tid sedan regleringen av icke-medicinsk omskärelse av pojkar ägde rum (2001:499).¹⁹ Vissa avvägningar kan förändras över tid, till exempel den mellan barnets bästa och föräldrarnas bestämmanderätt över barnet och deras rätt till fri religionsutövning.²⁰ Avvägningen behöver också beakta religionsfriheten och att denna omfattar de kulturella uttryck som en religion kan ta sig.²¹ Den särskilda rapportören för religions- och trosfrihet, Nazila Ghanea, för ytterligare resonemang om frågan om omskärelse av pojkar i en svensk kontext i sin rapport från ett besök i Sverige den 11–20 oktober 2023.²²

5.3.5 Stärkt möjlighet att beakta äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet inom äldreomsorgen

I utredningen framhålls vikten av att tillgodose den judiska minoritetens behov av att kunna upprätthålla sin judiska identitet när de blir äldre. Institutet **tillstyrker** utredningens förslag att göra justeringar i minoritetslagstiftningen, i syfte att etablera en skyldighet för kommuner att beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet inom äldreomsorgen. Institutet **framhåller** samtidigt att det redan finns en befintlig skyldighet att tillgodose individens rätt till religionsfrihet samt att upprätthålla den kulturella identiteten under ålderdomen.

De kulturella rättigheterna etableras i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948, artikel 22 och 27. Rättigheten återfinns också i FN-konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR-konventionen), artikel 3 och artikel 15 (1a) samt i EU-stadgan om de

¹⁸ Barnkonventionen och svensk rätt SOU 2020:63, Vol 2, s 1006-1009, 1018-1019
<https://www.regeringen.se/contentassets/3c4668adf3534dbc8ac4a7a9daa6416a/barnkonventionen-och-svensk-ratt-sou-202063-volym-2.pdf>

¹⁹ Lag (2001:499) om omskärelse av pojkar
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-1006-1009forfattningssamling/lag-2001499-om-omskarelse-av-pojkar_sfs-2001-499/

²⁰ Barnkonventionen och svensk rätt SOU 2020:63, Vol 2, s 1019

²¹ CCPR General Comments No. 22: Article 18 (Freedom of Thought, Conscience or Religion) para 4

²² A/HRC/55/47/Add.2, Report of the Special Rapporteur on freedom of religion or belief, Nazila Ghanea, on her visit to Sweden, para 42-44.

grundläggande rättigheterna, artikel 22, som säger att den kulturella, religiösa och språkliga mångfalden ska respekteras.²³

Religionsfriheten är också av relevans då många av de kulturella uttryck som en religion kan ta sig omfattas av religionsfriheten.²⁴ För personer som bor på särskilt boende kan det vara viktigt att ta i beaktande att det inte bara är rätten att få utöva sin religion som omfattas av religionsfriheten utan också rätten att slippa ta del av religionsutövning som inte är självvald. Man ska inte behöva fira jul eller påsk till exempel, om detta inte är något man själv föredrar att göra.

5.4 Fokusområde: Kunskap, utbildning och forskning

Utredningen innehåller en uppsättning förslag som syftar till att stärka kunskap, utbildning och forskning i judiska studier och om judiskt liv. Institutet **framhåller** behovet av att insatserna också bidrar till att stärka kunskapen om mänskliga rättigheter, inklusive nationella minoriteters rättigheter.

Uppföljningsmyndigheterna (Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget) rapporterar återkommande om bristande kunskap om minoritetsslagen hos offentliga aktörer i Sverige.²⁵ Denna brist bekräftas av institutets rapport ”Kännedom om och upplevelser av mänskliga rättigheter i Sverige 2022–2023.”²⁶ Där redogörs bland annat för hur väl människor i Sverige känner till sina mänskliga rättigheter. Då 57 procent inte känner till Ramkonventionen alls eller enbart känner till namnet visar rapporten att nationella minoriteters rättigheter inte är tillräckligt väl kända.

Vissa aktiviteter som föreslås i utredningen är till för att överföra kunskap om judiskt liv till den yngre generationen, medan andra aktiviteter främst syftar till att stärka kunskapen om den judiska nationella minoriteten i majoritetssamhället för att bidra till ökad förståelse för minoritetens behov och förutsättningar. I alla åtgärder som genomförs inom ramen för strategin, som har att göra med kunskap, är det viktigt att information om nationella minoriteters rättigheter, men också om andra relevanta mänskliga rättigheter, inkluderas i så stor omfattning som möjligt.

²³ EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT>

²⁴ CCPR General Comments No. 22: Article 18 (Freedom of Thought, Conscience or Religion) para 4

²⁵ Länsstyrelsen Stockholm, rapport 2023:11, Nationella minoriteter och minoritetsspråk, Minoritetspolitikens utveckling år 2022; <https://catalog.lansstyrelsen.se/store/39/resource/288> m.fl.

²⁶ Institutet för mänskliga rättigheter, 2023, Kännedom om och upplevelser av mänskliga rättigheter i Sverige 2022–2023

5.6.3 Viktigt med uppdrag till Lunds universitet om utbildning av jiddischlärare och utbildning i jiddisch

Utredningen föreslår att medel även i fortsättningen ska tilldelas Lunds universitet, bland annat i syfte att utbilda lärare i jiddisch. Institutet **tillstyrker** detta förslag och **framhåller** att en sådan insats bidrar till att genomföra Ramkonventionens rådgivande kommittés rekommendationer till Sverige. Dessa säger bland annat att svenska myndigheter ska tillhandahålla ytterligare ekonomiskt stöd för rekrytering och utbildning av lärare som talar minoritetsspråk samt se till att yrket lärare i minoritetsspråk blir mer hållbart och attraktivt som karriärval.²⁷

Ärendets handläggning

Detta remissvar har beslutats av direktören Fredrik Malmberg och föredragits av utredaren Emma Melander Borg. I den slutliga beredningen har även ställföreträdande direktör Charlotte Palmstierna, Tf enhetschef Abigail Booth och utredaren Selma Gusic deltagit.

Fredrik Malmberg

Direktör

²⁷ Rådgivande kommittén för ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter, 2023, Femte yttrandet om Sverige, rekommendation nr 26.